

Урок 9. Упражнения

Задача 1. Прочетете текста. Препишете го, като замените подчертаните думи с техни синоними или синонимни изрази.

Аз имам многобройно семейство. Моят пралядо дошъл преди много години от Варна в София. Той се трудил упорито, докато успее да построи голяма къща за своите деца. Неговият син, моят дядо, мечтаел да стане доктор, но пралядо ми починал рано и дядо ми трябвало да подпомага семейството. После срещнал моята баба и се влюбил от пръв поглед в нея. Те имат общо шест деца, едно от които е моят татко. Имам много братовчеди и братовчедки и всяка Коледа се събираме всички при баба и дядо.

Нека си припомним...

Всяко съществително име се характеризира с категорията **род** – мъжки (напр. *самолет, баща*), женски (напр. *кола, пролет*) или среден (напр. *колело, време*).

Как проверяваме от кой род е съществителното име?

Можем да кажем **един** самолет ⇒ мъжки род (м.р.)

Можем да заменим самолет с *той, него* ⇒ мъжки род (м.р.)

Можем да кажем **една** пешеходна пътека ⇒ женски род (ж.р.)

Можем да заменим пешеходна пътека с *тя, нея* ⇒ женски род (ж.р.)

Можем да кажем **едно** колело ⇒ среден род (ср.р.)

Можем да заменим колело с *то, него* ⇒ среден род (ср.р.)

Съществителните имена имат форми за **единствено и множествено число**:

един самолет ⇒ единствено число

много самолети ⇒ множествено число

една кола ⇒ единствено число

много коли ⇒ множествено число

Думите от мъжки род за неодушевени обекти освен обикновената форма за множествено число, имат и бройна форма (за определен брой обекти).

един самолет ⇒ единствено число

два, три, няколко самолета ⇒ бройна форма

много самолети ⇒ множествено число

Задача 2. Извадете съществителните имена от текста в задача 1 и определете техния род и число.

същ. име	род	число
<i>семе́йство</i>	<i>ср.р.</i>	<i>ед.ч.</i>
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Прилагателните имена могат да описват **качество** или **свойство** на съществителните имена. Например:

бърз самолет ⇒ свойството *скорост*

бял самолет ⇒ свойството *цвят*

голям самолет ⇒ свойството *размер*

умна жена ⇒ качеството *интелигентност*

красива жена ⇒ качеството *външен вид*

весела жена ⇒ качеството *чувство*

Прилагателните имена се изменят по род и число:

бърз (м.р., ед.ч.), *бърза* (ж.р., ед.ч.), *бързо* (ср.р., ед.ч.), *бързи* (мн.ч.).

Когато поясняват съществително име, прилагателните имена трябва да се съгласуват по род и число със съществителното име (да имат същите род и число):

самолет (м.р., ед.ч.) ⇒ **бърз** самолет

ракета (ж.р., ед.ч.) ⇒ **бърза** ракета

влакче (ср.р., ед.ч.) ⇒ **бързо** влакче

коли (мн.ч.) ⇒ **бързи** коли

Винаги внимавайте и съгласувайте прилагателните със съществителните имена!

Задача 3. Измислете подходящо прилагателно, което да пояснява даденото съществително име. Внимавайте за съгласуването! Определете рода и числото на съществителното и проверете дали се съгласува с прилагателното.

прил. име	същ. име	род	число
_____ <i>любима</i> _____	братовчедка	_____ <i>ж.р.</i> _____	_____ <i>ед.ч.</i> _____
_____ <i>малък</i> _____	брат	_____ <i>м.р.</i> _____	_____ <i>ед.ч.</i> _____
_____	роднини	_____	_____
_____	семейство	_____	_____
_____	чичо	_____	_____
_____	дядо	_____	_____
_____	дете	_____	_____
_____	момиче	_____	_____
_____	леля	_____	_____
_____	сестри	_____	_____
_____	учителка	_____	_____
_____	продавач	_____	_____
_____	приятели	_____	_____
_____	съученичка	_____	_____
_____	внуче	_____	_____
_____	братовчед	_____	_____
_____	съседка	_____	_____
_____	лекар	_____	_____

Няколко предложения за прилагателни: *усмихнат, сериозен, намръщен, приятен, забавен, весел, тъжен, добър, лош, любим, малък, голям, млад, възрастен, стар, висок, нисък, умен, интелигентен, глупав, приказлив, мълчалив*

Задача 4. Намерете скритата дума или израз. Като започнете от едно от четирите ъглови квадратчета и следвате крадватчетата в спирала по часовниковата стрелка, коя дума или израз получавате?

(a)

В	Е	Л
Е	Д	О
П	И	С

(б)

С	П	О
Н	Т	Р
А	Р	Т

(в)

Д	Е	П
О	Ц	Е
Х	Е	Ш

(г)

Д	Н	А	
О	К	А	П
Х	Е	Т	Ъ
Е	Ш	Е	П

(д)

Т	О	В	П
А		Ч	Ъ
Р	Д	Е	Р
Б		И	В

(e*)

Т	О	В	Е
Е	И	О	Н
В	П	Н	
С	М	А	Ш

Задача 5. Открийте поне 15 скрити думи в плетеницата от букви. Думите включват роднински отношения. Думите могат да са разположени вертикално или хоризонтално.

А	Б	П	Р	А	Д	Я	Д	О	К
В	А	Б	Ж	Л	О	Р	Ъ	З	А
Н	Т	В	Ч	И	Ч	О	Щ	И	К
У	К	Л	М	А	М	А	Е	Б	А
Ч	О	Е	Й	М	С	В	Р	А	К
К	А	Л	Е	К	О	У	Я	Щ	Ю
А	Г	Я	Т	В	У	Й	Н	А	С
Б	Р	А	Т	О	В	Ч	Е	Д	И
Д	У	Т	А	Т	К	О	Ф	Ъ	Н
Е	Б	А	Б	А	Р	О	Д	Х	Я